

Συμβουλευτική Επιτροπή Ορθής Πρακτικής

12^η Έκθεση

Δεκέμβριος 2025

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Ορθής Πρακτικής, στο εξής αναφερόμενη ως η Επιτροπή, συστάθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 4 του Ελληνικού Στατιστικού Νόμου (Ν. 3832 της 9ης Μαρτίου 2010, όπως έχει τροποποιηθεί). Ο Νόμος ορίζει ότι η Επιτροπή αποτελείται από πέντε μέλη ως εξής:

- α) Ένα μέλος που υποδεικνύεται από τη Βουλή των Ελλήνων,
- β) ένα μέλος που υποδεικνύεται από την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat),
- γ) ένα μέλος που υποδεικνύεται από τον Ευρωπαϊκό Συμβουλευτικό Φορέα για τη Διακυβέρνηση στον τομέα της Στατιστικής (ESGAB),
- δ) ένα μέλος που υποδεικνύεται από την Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Στατιστικού Συστήματος (ESSC), και
- ε) ένα μέλος που υποδεικνύεται από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Ο Πρόεδρος της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στην Επιτροπή, όμως χωρίς ψήφο.

Έργο της Επιτροπής, όπως ορίζεται στον Νόμο, είναι η κατάρτιση ετήσιας έκθεσης σχετικά με την εφαρμογή των Αρχών 1 έως 6 του Κώδικα Ορθής Πρακτικής για τις Ευρωπαϊκές Στατιστικές (ΚΟΠ) στο Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα. Η έκθεση υποβάλλεται στη Βουλή των Ελλήνων, αφού ενημερωθεί σχετικά ο Ευρωπαϊκός Συμβουλευτικός Φορέας για τη Διακυβέρνηση στον τομέα της Στατιστικής (ESGAB), και δημοσιοποιείται μετά την υποβολή της στη Βουλή.

Σύμφωνα με τον Νόμο, και κατόπιν διαβούλευσης με τους διάφορους φορείς οι οποίοι υποδεικνύουν τα μέλη, ο Υπουργός Οικονομικών εξέδωσε τον Ιανουάριο του 2013 Απόφαση (Αρ. Πρωτ. Δ6Α1001384ΕΞ2013, όπως έχει τροποποιηθεί) με την οποία συγκροτήθηκε η Επιτροπή και διορίστηκαν τα πέντε μέλη για τη διετή περίοδο 2013-2014. Σύμφωνα με την εντολή που της είχε ανατεθεί, η αρχική Επιτροπή κατάρτισε δύο ετήσιες εκθέσεις, τον Σεπτέμβριο του 2013¹ και τον Δεκέμβριο του 2014 αντίστοιχα, κατά τη διάρκεια της θητείας της, η οποία έληξε στο τέλος του 2014. Σύμφωνα με τον Νόμο όπως ίσχυε τότε, επανεξετάστηκε από τις Ελληνικές Αρχές το μέλλον της Επιτροπής και αποφασίστηκε ότι ο Νόμος πρέπει να τροποποιηθεί για την καθιέρωση της Επιτροπής ως μόνιμης συμβουλευτικής επιτροπής, με μέλη τα οποία θα διορίζονται από τον Υπουργό Οικονομικών για διετή θητεία. Ο Νόμος τροποποιήθηκε δεόντως τον Ιούλιο του 2015 και ο Υπουργός Οικονομικών εξέδωσε Απόφαση (Αρ. Πρωτ. 0002491ΕΞ2016) τον Μάρτιο του 2016, διορίζοντας νέα μέλη για την περίοδο 2016-2017. Η Επιτροπή αυτή κατάρτισε δύο ετήσιες

¹ Όλες οι εκθέσεις της Επιτροπής είναι διαθέσιμες στο [Good Practice Advisory Committee \(GPAC\) - ELSTAT \(statistics.gr\)](http://www.gpac-elstat.gr)

εκθέσεις, τον Δεκέμβριο του 2016 και τον Δεκέμβριο του 2017 αντίστοιχα, κατά τη διάρκεια της θητείας της, η οποία έληξε στο τέλος του 2017. Ομοίως, ο Υπουργός Οικονομικών εξέδωσε μεταγενέστερες Αποφάσεις τον Μάρτιο του 2018, τον Απρίλιο του 2020, τον Μάρτιο του 2022 και τον Απρίλιο του 2024, διορίζοντας νέα μέλη της Επιτροπής για διετείς θητείες. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι με την τελευταία Υπουργική Απόφαση επαναδιορίστηκαν τα ίδια μέλη της Επιτροπής για άλλη μία θητεία. Λεπτομέρειες για τη σύνθεση της υφιστάμενης Επιτροπής δίνονται στο Παράρτημα 1. Η κ. Κατερίνα Καλιώτη από την ΕΛΣΤΑΤ ορίστηκε Γραμματέας της Επιτροπής. Ο κ. Αθανάσιος Κων. Θανόπουλος, Πρόεδρος της ΕΛΣΤΑΤ, συμμετέχει στις συσκέψεις της Επιτροπής σύμφωνα με το Άρθρο 4(5) του Νόμου.

Η πρώτη σύσκεψη της Επιτροπής με την τρέχουσα σύνθεσή της πραγματοποιήθηκε στις 30 Μαΐου του 2022. Ο κ. Μιχαήλ Σκαλιώτης, πρώην Προϊστάμενος Μονάδας της Eurostat, εξελέγη ομόφωνα πρόεδρος της Επιτροπής (ο κ. Σκαλιώτης επανεξελέγη πρόεδρος της Επιτροπής τον Μάιο του 2024). Η ιδιαιτερότητα της 9ης (καθώς και της 10ης) έκθεσης ήταν ότι υπήρχε επικάλυψη με την πλήρη Επιθεώρηση Ομοτίμων του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος, η οποία έλαβε χώρα στις 17-21 Οκτωβρίου 2022, στο πλαίσιο του τρίτου γύρου των Επιθεωρήσεων Ομοτίμων του Ευρωπαϊκού Στατιστικού Συστήματος. Για τον λόγο αυτόν, υπήρξε ισχυρός συντονισμός μεταξύ της Ομάδας των Επιθεωρητών και της Επιτροπής, ο οποίος και κατέστησε το έργο της ΕΛΣΤΑΤ πιο παραγωγικό και αποδοτικό ως προς τις δράσεις της βάσει των συστάσεων των δύο ασκήσεων. Δεδομένου ότι ήταν παρόμοιοι οι στόχοι των δύο ασκήσεων, και λαμβάνοντας υπόψη το μεγαλύτερο εύρος και βάθος της Επιθεώρησης Ομοτίμων, αποφασίστηκε να εκπονηθούν «ελαφρύτερες» εκθέσεις της Επιτροπής για το 2022-2023, που να εστιάζουν σε επιλεγμένα στρατηγικά και επαναλαμβανόμενα ζητήματα, διασφαλίζοντας παράλληλα συνέργειες και συμπληρωματικότητα με την άσκηση της Επιθεώρησης Ομοτίμων. Επιπλέον, η Επιτροπή συμφώνησε ότι η 10η και η 11η έκθεση θα μπορούσαν να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στο Σχέδιο Δράσης που θα εκπονούσε η ΕΛΣΤΑΤ σε συνέχεια των συστάσεων της Επιθεώρησης Ομοτίμων. Η αποτύπωση των δύο συνόλων συστάσεων (της Επιτροπής και της Επιθεώρησης Ομοτίμων) σε μορφή πίνακα αποτέλεσε εργαλείο χρήσιμο για τη διερεύνηση συνεργειών και τη διασφάλιση συνοχής μεταξύ του έργου της Επιθεώρησης Ομοτίμων και του έργου της Επιτροπής.

Μία μεγάλη πρόκληση για την ΕΛΣΤΑΤ το 2023 και το 2024, και σε μεγάλο βαθμό και το 2025, ήταν η ανάπτυξη/σχεδιασμός και δρομολόγηση [Βελτιωτικών Δράσεων](#) σε συνέχεια των Συστάσεων της [Επιθεώρησης Ομοτίμων του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος](#). Ταυτόχρονα, η ΕΛΣΤΑΤ έπρεπε να ανταποκριθεί στις ετήσιες συστάσεις της Επιτροπής. Η Επιτροπή είχε εκφράσει την ικανοποίησή της για τη συνάφεια, τη σαφήνεια και την αναμενόμενη αποτελεσματικότητα των βελτιωτικών δράσεων όσον αφορά στη δυνατότητα βελτίωσης της συμμόρφωσης του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος στο σύνολό του. Καθώς αρκετές από τις βελτιωτικές δράσεις έχουν εισέλθει σε φάση υλοποίησης ήδη από το 2025, η Επιτροπή σημειώνει με ικανοποίηση ότι η ΕΛΣΤΑΤ έχει ακολουθήσει πιστά τις συστάσεις της Επιθεώρησης Ομοτίμων και της Επιτροπής και έχει επιδείξει ουσιαστική πρόοδο στην ενδυνάμωση του θεσμικού περιβάλλοντος, την ενίσχυση του συντονισμού και

της συνεργασίας εντός του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος (ΕΛΣΣ), εκσυγχρονίζοντας τις διαδικασίες που αφορούν στην ποιότητα, επικαιροποιώντας την πολιτική της για την επιμόρφωση και ενισχύοντας την οργανωτική της ικανότητα.

Η διαδικασία σύνταξης της παρούσας έκθεσης, της 12ης έκθεσης, είναι η ίδια όπως και προγενεστέρως, δηλαδή βασίζεται σε στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από συζητήσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη του ΕΛΣΣ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγών και των χρηστών στατιστικών στοιχείων, καθώς και με μέλη του προσωπικού της ΕΛΣΤΑΤ και ανώτερα στελέχη της Eurostat. Το 2025, οι συνεδριάσεις της επιτροπής πραγματοποιήθηκαν στις 8-9 Απριλίου, στις 23-25 Σεπτεμβρίου και στις 10 Δεκεμβρίου. Πιο συγκεκριμένα, η επιτροπή είχε την ευκαιρία να συζητήσει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που άπτονται του θεσμικού περιβάλλοντος με τα εξής ενδιαφερόμενα μέρη: έναν ειδικό Σύμβουλο του Προέδρου της ΕΛΣΤΑΤ, τους δύο νεοδιορισθέντες Γενικούς Διευθυντές της ΕΛΣΤΑΤ, τις προϊσταμένες των τμημάτων Ποιότητας και Διαχείρισης Ανθρώπινων Πόρων της ΕΛΣΤΑΤ, έξι νέους υπαλλήλους της ΕΛΣΤΑΤ, τον εθνικό Συντονιστή της Επιθεώρησης Ομοτίμων, την προϊσταμένη της Περιφερειακής Υπηρεσίας Στατιστικής Ρεθύμνου, τους Στατιστικούς Επικεφαλής τριών Άλλων Εθνικών Αρχών (Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας και Υπουργείο Εσωτερικών), ανώτερα στελέχη της Eurostat και δημοσιογράφους από εθνικά και τοπικά μέσα ενημέρωσης.

Η δομή της 12ης έκθεσης παραμένει σχεδόν αμετάβλητη και περιλαμβάνει: (i) μια συνοπτική παρουσίαση με τον κατάλογο των συστάσεων για το έτος αυτό, (ii) μια περιγραφή της κύριας προόδου που έχει σημειωθεί κατά τα τελευταία χρόνια, και (iii) μια παρουσίαση των θεμάτων και των συστάσεων που πρέπει να διαχειριστεί η ΕΛΣΤΑΤ στο εγγύς μέλλον.

Επιπλέον, η παρούσα έκθεση περιλαμβάνει μια ειδική επισήμανση σχετικά με την **Τεχνητή Νοημοσύνη και τις επίσημες στατιστικές**. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της 12ης έκθεσης είναι ότι εξετάζει αναδρομικά τις αλλαγές σε ολόκληρη την περίοδο 2022-2025 και όχι μόνο σε ένα έτος, όπως συνήθως γίνεται στις ετήσιες εκθέσεις.

2. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Πλαίσιο 1. Η ΕΛΣΤΑΤ με μια ματιά

- Η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) είναι ανεξάρτητη αρχή που συστάθηκε με τον Νόμο 3832/2010 (Ελληνικός Στατιστικός Νόμος).
- Το Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα (ΕΛΣΣ) αποτελείται από την ΕΛΣΤΑΤ και τους άλλους φορείς του ΕΛΣΣ. Επί του παρόντος, υπάρχουν 24 φορείς του ΕΛΣΣ, εκ των οποίων οι 10 είναι Άλλες Εθνικές Αρχές.
- Η ΕΛΣΤΑΤ συντονίζει όλες τις δραστηριότητες των λοιπών φορέων του ΕΛΣΣ που αφορούν στην ανάπτυξη, παραγωγή και διάδοση των επίσημων στατιστικών, καθώς και στην εφαρμογή του εθνικού πλαισίου διασφάλισης της ποιότητας των στατιστικών.
- Αποστολή της ΕΛΣΤΑΤ είναι η συστηματική ανάπτυξη, παραγωγή και διάδοση επίσημων στατιστικών της χώρας, καθώς και η διασφάλιση και συνεχής βελτίωση της ποιότητας των στατιστικών του ΕΛΣΣ.
- Η ΕΛΣΤΑΤ διαθέτει 49 Περιφερειακές Υπηρεσίες, οι οποίες βρίσκονται στις αντίστοιχες Περιφερειακές Ενώτητες της Ελλάδος.
- Επί του παρόντος, στην ΕΛΣΤΑΤ εργάζονται 625 υπάλληλοι, ενώ το οργανόγραμμα του 2019 προβλέπει 1.076 οργανικές θέσεις.

Ενώ η ιστορία των επίσημων στατιστικών στην Ελλάδα χρονολογείται από το [1828](#), το Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα συστάθηκε υπό τη σημερινή μορφή του με νομοθεσία το 2010. Ο [Ελληνικός Στατιστικός Νόμος](#) και η [Δέσμευση για την Εμπιστοσύνη στις Στατιστικές](#) αντιπροσωπεύουν τις δύο σημαντικότερες νομοθετικές βάσεις των επίσημων στατιστικών στην Ελλάδα. Συμπληρούμενες με πρόσθετους σχετικούς Κανονισμούς, Διατάγματα, Νόμους και Αποφάσεις, αποτελούν ένα ολοκληρωμένο [νομικό πλαίσιο](#).

Κατά την εξεταζόμενη περίοδο, η Επιτροπή διαπίστωσε συνεχή συμμόρφωση και βελτιώσεις της ΕΛΣΤΑΤ και του ΕΛΣΣ ως προς τις αρχές του ΚΟΠ που αφορούν στο θεσμικό περιβάλλον (και οι οποίες εμπίπτουν στην εντολή της Επιτροπής). Προσφάτως, δύο σημαντικά περιστατικά δοκίμασαν στην πράξη για μία ακόμη φορά τη δέσμευση της ΕΛΣΤΑΤ στη διαφάνεια και την επαγγελματική ανεξαρτησία. Το πρώτο σχετίζεται με την αναβολή της δημοσίευσης των αποτελεσμάτων ανεργίας της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού για τον Ιούνιο 2025 λόγω των ασυμφωνιών που εντοπίστηκαν κατά την εσωτερική επικύρωση. Η ΕΛΣΤΑΤ ενημέρωσε τη Eurostat, εξήγησε σε δημόσια ανακοίνωση τον προβληματισμό ως προς τη μεθοδολογία, διενήργησε επιπλέον ελέγχους, και αργότερα δημοσίευσε ενοποιημένα αποτελέσματα με σαφή μεθοδολογική σημείωση. Το δεύτερο περιστατικό αφορούσε σε δημόσιες καταγγελίες για την εκτίμηση του ΑΕΠ σε σχέση με την αντιμετώπιση των αποθεμάτων στους εθνικούς λογαριασμούς, στις οποίες η ΕΛΣΤΑΤ απάντησε άμεσα και

ξεκάθαρα με λεπτομερείς μεθοδολογικές επεξηγήσεις. Η Τράπεζα της Ελλάδος επιβεβαίωσε δημοσίως την εγκυρότητα της προσέγγισης της ΕΛΣΤΑΤ για την εκτίμηση (κοινή μεθοδολογία σε όλη την ΕΕ). Και στις δύο περιπτώσεις, η Επιτροπή παρατήρησε πιστή τήρηση των αρχών του ΚΟΠ και μια στοχευμένη δέσμευση για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης του κοινού.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η πολυαναμενόμενη πρόσληψη 99 νέων υπαλλήλων στην ΕΛΣΤΑΤ είχε ως αποτέλεσμα καθαρή αύξηση του προσωπικού κατά 4,7%, παρά τις συνεχιζόμενες συνταξιοδοτήσεις. Για πρώτη φορά, η Αρχή έχει υπαλλήλους ηλικίας κάτω των 30 ετών. Οι ηλικιακές ομάδες 30-39 και 40-49 ετών ενισχύθηκαν σημαντικά, ενώ το ποσοστό των υπαλλήλων με μεταπτυχιακές σπουδές αυξήθηκε κατά 60%. Οι εξελίξεις αυτές σηματοδοτούν την πιο ουσιαστική μείωση της μέσης ηλικίας του προσωπικού της ΕΛΣΤΑΤ εδώ και πολλά χρόνια.

Η Επιτροπή εξέτασε επίσης τον σχεδιασμό και την έναρξη της επικαιροποιημένης Πολιτικής Ποιότητας της ΕΛΣΤΑΤ, η οποία εισάγει ένα δομημένο και πιο ευέλικτο μοντέλο για εσωτερικές επιθεωρήσεις ποιότητας, με καθορισμένα κλιμάκια ελεγκτών, αξιολογήσεις βάσει του μοντέλου GSBPM (Generic Statistical Business Process Model), μια ομάδα παρακολούθησης υψηλού επιπέδου και σχέδια για την ανάπτυξη ενός αυτοματοποιημένου, ολοκληρωμένου και επεκτάσιμου πληροφοριακού συστήματος που θα μπορεί να υποστηρίξει αποτελεσματικά την παρακολούθηση της ποιότητας.

Σε σχέση με το ΕΛΣΣ στο σύνολό του, η Επιτροπή αναγνωρίζει τη σημαντική πρόοδο που έχει επιτευχθεί στον συντονισμό με τις Άλλες Εθνικές Αρχές (ONAs), όπως τις στοχευμένες διμερείς συναντήσεις, τα σεμινάρια επιμόρφωσης και την ημερίδα ανάλυσης SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) τον Δεκέμβριο του 2024, η οποία και αποτέλεσε ένα σημαντικό διαγνωστικό εργαλείο για την κατανόηση των συστημικών δυνατοτήτων και αδυναμιών. Η συστηματική συνεργασία της ΕΛΣΤΑΤ με τις Άλλες Εθνικές Αρχές έχει ενισχύσει τη συνοχή του ΕΛΣΣ όσον αφορά στις κοινές στατιστικές πρακτικές και έχει συμβάλει στον εντοπισμό τομέων που χρειάζονται περαιτέρω υποστήριξη, ιδίως όσον αφορά στα διοικητικά δεδομένα, την τεκμηρίωση, τη διάχυση και τις μηχανογραφικές δυνατότητες. Η συνεχής και διευρυμένη προσέγγιση της ΕΛΣΤΑΤ προς τις Άλλες Εθνικές Αρχές έχει εκτιμηθεί ιδιαίτερα από αυτές.

Η νέα πολιτική της ΕΛΣΤΑΤ για την επιμόρφωση καταδεικνύει τη δέσμευση της Αρχής για την ανάπτυξη ικανοτήτων τόσο εντός της ΕΛΣΤΑΤ, όσο και σε όλες τις Άλλες Εθνικές Αρχές. Η Επιτροπή πιστεύει ότι η ανανεωμένη πολιτική επιμόρφωσης έχει τη δυνατότητα να καταστεί αναπόσπαστο στοιχείο του πλαισίου διακυβέρνησης της ΕΛΣΤΑΤ, συμβάλλοντας στις πρακτικές εναρμόνιση, στον επαγγελματισμό του προσωπικού, στη συνεχή ανάπτυξη του προσωπικού και στην ενίσχυση των διαδικασιών με γνώμονα την ποιότητα σε ολόκληρο το ΕΛΣΣ.

Συνοψίζοντας, οι παρατηρήσεις της Επιτροπής επιβεβαιώνουν τη δέσμευση της ΕΛΣΤΑΤ στις αρχές του ΚΟΠ και την ικανότητά της να ηγείται και να συντονίζει το ΕΛΣΣ. Η ΕΛΣΤΑΤ έχει

επίσης αποδείξει την ικανότητά της να διαχειρίζεται σύνθετα στατιστικά και θεσμικά ζητήματα με επαγγελματισμό, διαφάνεια και μεθοδολογική αυστηρότητα, δίνοντας προτεραιότητα στη στατιστική ακεραιότητα έναντι των εξωτερικών πιέσεων, όπως σε περιπτώσεις δημόσιου ελέγχου. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή, με βάση το έργο της κατά την περίοδο 2022-2025, κρίνει ότι το θεσμικό περιβάλλον της ΕΛΣΤΑΤ παραμένει σταθερό, αξιόπιστο και ευθυγραμμισμένο με τα υψηλού επιπέδου πρότυπα του Ευρωπαϊκού Στατιστικού Συστήματος.

Οι προτεινόμενες συστάσεις δεν είναι εντελώς νέες, αλλά συνιστούν μάλλον μια βελτίωση των προηγούμενων συστάσεων προκειμένου να επιτευχθεί πλήρης συμμόρφωση με τον ΚΟΠ και να εδραιωθεί η πρόοδος που σημειώθηκε κατά την υπό εξέταση περίοδο.

Σύνοψη Συστάσεων

1. Η γνώμη της Επιτροπής είναι ότι η ΕΛΣΤΑΤ θα πρέπει να υιοθετήσει ένα μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχέδιο για τις επίσημες στατιστικές. Μετά την υιοθέτησή του, το σχέδιο θα πρέπει να κοινοποιηθεί εντός του ΕΛΣΣ και να δημοσιευτεί στον ιστότοπο της Αρχής.
2. Η ΕΛΣΤΑΤ θα πρέπει να θεσπίσει ένα πρόγραμμα τακτικών απλουστευμένων Επιθεωρήσεων Ομοτίμων για τις Άλλες Εθνικές Αρχές, με στόχο την ενίσχυση της συμμόρφωσής τους με τις αρχές του ΚΟΠ.
3. Προκειμένου να επεκταθεί η τήρηση του ΚΟΠ και σε άλλους φορείς του ΕΛΣΣ, η ΕΛΣΤΑΤ θα πρέπει να επανεξετάσει και να αναθεωρήσει την υφιστάμενη διαδικασία πιστοποίησης.
4. Η Επιτροπή ενθαρρύνει την ΕΛΣΤΑΤ να επικαιροποιήσει το οργανόγραμμά της, ώστε να αντικατοπτρίζει τον μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό της Αρχής, τον πολυετή στατιστικό προγραμματισμό και τα ανανεωμένα προφίλ δεξιοτήτων του προσωπικού.
5. Προκειμένου να διατηρηθεί η πρόοδος στην επικαιροποιημένη πολιτική ποιότητας της ΕΛΣΤΑΤ, η Επιτροπή συμβουλεύει την Αρχή να επιταχύνει την εφαρμογή της, εξασφαλίζοντας επαρκή διάθεση οικονομικών και ανθρώπινων πόρων.
6. Προκειμένου να εδραιωθεί η πρόοδος που έχει επιτευχθεί στον σχεδιασμό και την εκκίνηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής όσον αφορά στην κατάρτιση του προσωπικού, η Επιτροπή συμβουλεύει την Αρχή να επιταχύνει την εφαρμογή της, εξασφαλίζοντας επαρκή διάθεση οικονομικών και ανθρώπινων πόρων.
7. Προκειμένου να διατηρηθεί η δυναμική που έχει δημιουργηθεί, η ΕΛΣΤΑΤ θα πρέπει να συνεχίσει να επεκτείνει τη χρήση διοικητικών δεδομένων και να ενισχύσει τη συνεργασία με τα υπουργεία και άλλους φορείς που παρέχουν διοικητικά δεδομένα.

8. Προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχεια στην ικανοποίηση των προσδοκιών των χρηστών στατιστικών στοιχείων, η Επιτροπή ενθαρρύνει την ΕΛΣΤΑΤ να ενισχύσει τις δραστηριότητές της σχετικά με την παιδεία για τα δεδομένα και την προσέγγιση των χρηστών.

3. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΟΡΘΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Πλαίσιο 2. Πρόοδος κατά τα τελευταία χρόνια

- Η επαγγελματική ανεξαρτησία και η εμπιστοσύνη του κοινού συνεχίζουν να κερδίζουν έδαφος
- Υποδειγματική παρακολούθηση των συστάσεων της Επιθεώρησης Ομοτίμων και της Επιτροπής
- Συντονισμός του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος
- Μείωση των ζητημάτων συμμόρφωσης με τους στατιστικούς κανονισμούς της ΕΕ
- Πρωταγωνιστικός ρόλος της ΕΛΣΤΑΤ στη διοργάνωση εκδηλώσεων υψηλού επιπέδου σχετικά με τις νέες προκλήσεις που επιφέρουν η τεχνητή νοημοσύνη και οι νέες πηγές δεδομένων
- Σημαντική αύξηση, ανανέωση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων του προσωπικού της ΕΛΣΤΑΤ
- Επικαιροποίηση των πολιτικών ποιότητας και επιμόρφωσης
- Η ΕΛΣΤΑΤ συμπεριλήφθηκε στον κατάλογο των υπηρεσιών που πληρούν τις προϋποθέσεις για την καταβολή χρηματικού μόνου στο πλαίσιο του Κινήτρου Επίτευξης Δημοσιονομικών Στόχων (ΚΕΔΣ)

Η επαγγελματική ανεξαρτησία αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο κάθε στατιστικής υπηρεσίας. Πάνω απ' όλα, απαιτείται ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο που να ενσωματώνει τις αρχές του ΚΟΠ, αλλά και η ικανότητα της ηγεσίας της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας να ασκεί και να επιδεικνύει επαγγελματική ανεξαρτησία όποτε απαιτείται. Καθ' όλη τη διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου, η Επιτροπή είχε την ευκαιρία να διαπιστώσει αρκετές περιπτώσεις στις οποίες ο Πρόεδρος της ΕΛΣΤΑΤ επέδειξε επαγγελματική ανεξαρτησία με σταθερότητα και σιγουριά, συμφώνως προς τις αρχές που ορίζει ο Στατιστικός Νόμος. Τέτοιες περιπτώσεις περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, ερωτήματα σχετικά με την τελευταία Απογραφή Πληθυσμού - Κατοικιών, την πρόσβαση σε εμπιστευτικά ατομικά αρχεία, ερωτήσεις της Βουλής, και την πρόσφατη κριτική ενός πρώην υπουργού σχετικά με τη μεθοδολογία της

ΕΛΣΤΑΤ για την εκτίμηση του ΑΕΠ. Η αδιαμφισβήτητη άσκηση της επαγγελματικής ανεξαρτησίας από τον απερχόμενο Πρόεδρο της ΕΛΣΤΑΤ είχε σημαντικό θετικό αντίκτυπο ως προς την ολοένα αυξανόμενη εμπιστοσύνη του κοινού στις επίσημες στατιστικές, αλλά και ως προς την ενίσχυση του κινήτρου και της υπηρεσιακής αυτοεκτίμησης σε όλα τα επίπεδα της Αρχής.

Η εμπιστοσύνη του κοινού στην ΕΛΣΤΑΤ ειδικότερα, και στις επίσημες στατιστικές γενικότερα, έχει εδραιωθεί σταθερά και παραμένει σε υψηλά επίπεδα στην ελληνική κοινωνία. Η παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνεται από ανεξάρτητες έρευνες, καθώς και από τις απόψεις των κύριων χρηστών στατιστικών στοιχείων που ερωτήθηκαν από την Επιτροπή κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς.

Εν προκειμένω, είναι σημαντικό να υπογραμμιστούν δύο σημαντικές λεπτομέρειες του ελληνικού Στατιστικού Νόμου οι οποίες παρέχουν ένα ισχυρό υπόβαθρο για την ύπαρξη και, σε κάποιο βαθμό, τη διασφάλιση της επαγγελματικής ανεξαρτησίας. Η πρώτη αφορά στα κριτήρια επιλογής του Προέδρου της ΕΛΣΤΑΤ και τη διαδικασία επιλογής (Άρθρο 13), στην οποία συμμετέχει μια ανεξάρτητη επιτροπή που διεξάγει τις συνεντεύξεις. Μάλιστα, ενόψει της αποχώρησης του νυν Προέδρου της ΕΛΣΤΑΤ, έχει ήδη εκδοθεί Υπουργική Απόφαση για «τη συγκρότηση και τον ορισμό των μελών της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων για την αξιολόγηση των υποψηφίων και την επιλογή του Προέδρου της ΕΛΣΤΑΤ» στις 19.11.2025. Επιπλέον, στις 10.12.2025 το Υπουργείο Οικονομικών δημοσίευσε διεθνή πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για τη θέση του Προέδρου της ΕΛΣΤΑΤ, όπως ορίζεται στον Στατιστικό Νόμο. Ενόψει της αποχώρησης του απερχόμενου Προέδρου της ΕΛΣΤΑΤ, διασφαλίστηκε η ψήφιση σχετικής τροπολογίας, προκειμένου να καλυφθεί ένα κενό στον ισχύοντα Νόμο, η οποία προβλέπει τον ορισμό ενός προσώπου που αναλαμβάνει τα καθήκοντα του Προέδρου σε περίπτωση παραίτησης ή απομάκρυνσης. Το μέτρο αυτό διασφαλίζει τη συνέχεια στην ηγεσία και εγγυάται την αδιάλειπτη και αποτελεσματική λειτουργία της Υπηρεσίας.

Ο δεύτερος παράγοντας είναι η ύπαρξη ενός φορέα παρόμοιου με τον Ευρωπαϊκό Συμβουλευτικό Φορέα για τη Διακυβέρνηση στον τομέα της Στατιστικής (ESGAB), της Συμβουλευτικής Επιτροπής Ορθής Πρακτικής (GPAC). Στην έκθεση της Επιθεώρησης Ομοτίμων της Eurostat, και οι δύο περιπτώσεις παρουσιάζονται ως «βέλτιστες πρακτικές».

Όπως επισημάνθηκε στην έκθεση του περασμένου έτους, η ΕΛΣΤΑΤ ήταν από τις πρώτες Εθνικές Στατιστικές Υπηρεσίες (ΕΣΥ) που υπέβαλαν και συμφώνησαν με τη Eurostat ένα ολοκληρωμένο σχέδιο βελτιωτικών δράσεων, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι αδυναμίες του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος που εντοπίστηκαν κατά την Επιθεώρηση Ομοτίμων. Η ΕΛΣΤΑΤ έχει ήδη υλοποιήσει τις περισσότερες από αυτές τις βελτιωτικές δράσεις με τρόπο που λαμβάνει υπόψη και αρκετές συστάσεις της Επιτροπής. Η Επιτροπή παρακολουθεί στενά τον σχεδιασμό, τη δρομολόγηση και την υλοποίηση των βελτιωτικών δράσεων από τα τέλη του 2023 και καθ' όλη τη διάρκεια των ετών 2024 και 2025 και, ως εκ τούτου, είναι σε θέση να εκφράσει τεκμηριωμένη άποψη. Η Επιτροπή πιστεύει ότι η ΕΛΣΤΑΤ

και οι Άλλες Εθνικές Αρχές έχουν επιδείξει μεγαλύτερη συνοχή και επαγγελματισμό ως στατιστικό σύστημα και όχι απλώς ως μεμονωμένοι φορείς του ΕΛΣΣ.

Ειδικότερα, οι δράσεις που αφορούν στον συντονισμό του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος, στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τη συμμόρφωση προς τον Κώδικα Ορθής Πρακτικής για τις Ευρωπαϊκές Στατιστικές (ΚΟΠ), στην κατάρτιση εκθέσεων ποιότητας, στην εμπιστευτικότητα και στη στατιστική μεθοδολογία, έχουν αποτελέσει το επίκεντρο εκτενούς επιμόρφωσης που διοργάνωσε η ΕΛΣΤΑΤ για το σύνολο του στατιστικού συστήματος. Σημαντικό ορόσημο στον συντονισμό ολόκληρου του συστήματος αποτέλεσε η ημερίδα ανάλυσης SWOT που πραγματοποιήθηκε με όλες τις Άλλες Εθνικές Αρχές τον Δεκέμβριο του 2024. Μεταξύ των κυριότερων πλεονεκτημάτων που εντοπίστηκαν ήταν: το ισχυρό νομικό πλαίσιο που υποστηρίζει τη στατιστική ανεξαρτησία· ο επαγγελματισμός και η εξειδικευμένη εμπειρογνωμοσύνη που διαθέτουν αρκετές Άλλες Εθνικές Αρχές (ΟΝAs)· η προθυμία συνεργασίας με την ΕΛΣΤΑΤ· και η ευρεία αναγνώριση της σημασίας των προτύπων ποιότητας. Οι αδυναμίες που εντοπίστηκαν ήταν, μεταξύ άλλων: ανομοιομορφία στις μηχανογραφικές δυνατότητες μεταξύ των Άλλων Εθνικών Αρχών· περιορισμένη διαλειτουργικότητα των συστημάτων διοικητικών δεδομένων· υποστελέχωση και ελλείψεις δεξιοτήτων, ιδίως στις μικρές Άλλες Εθνικές Αρχές· ανομοιομορφία στις πρακτικές τεκμηρίωσης, μεταδεδομένων και ημερολογίων ανακοινώσεων· και διαφορές στην εξοικείωση με τις αρχές του ΚΟΠ. Η Επιτροπή θεωρεί ότι αυτή η ανάλυση SWOT αποτελεί βέλτιστη πρακτική εντός του Ευρωπαϊκού Στατιστικού Συστήματος. Η Επιτροπή είχε την ευκαιρία να πάρει συνεντεύξεις από αρκετές Άλλες Εθνικές Αρχές και με χαρά παρατηρεί ότι όλες επιβεβαίωσαν την ικανοποίησή τους για τη συνεχή υποστήριξη και καθοδήγηση εκ μέρους της ΕΛΣΤΑΤ σε στατιστικά θέματα. Η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η ΕΛΣΤΑΤ έχει σημειώσει σταθερή, δομημένη και σημαντική πρόοδο στην υλοποίηση των Βελτιωτικών Δράσεων της Επιθεώρησης Ομοτίμων του 2022. Ενώ κάποιες δράσεις –ιδίως εκείνες που απαιτούν μετασχηματισμό των πληροφοριακών συστημάτων ή διαλειτουργικότητα διοικητικών δεδομένων– παραμένουν σε εξέλιξη, η Αρχή έχει επιδείξει σταθερή δέσμευση και ενεργό ενδιαφέρον, ισχυρή εσωτερική εποπτεία και σαφή ιεράρχηση των ενεργειών.

Αποτελεί πάγια πρακτική της Επιτροπής να πραγματοποιεί τηλεδιάσκεψη με τη Eurostat σχετικά με τη συμμόρφωση του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος προς τους στατιστικούς κανονισμούς της ΕΕ. Όπως και σε όλες τις προηγούμενες συνεδριάσεις, η Eurostat επιβεβαίωσε την ικανοποίησή της για την πρόοδο που έχει σημειώσει η ΕΛΣΤΑΤ. Η πιο αξιοσημείωτη βελτίωση τα τελευταία χρόνια αφορά στα στοιχεία του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος (ΑΕΕ). Κατά τον κύκλο επαλήθευσης 2016-2019, η ΕΛΣΤΑΤ είχε λάβει 26 ειδικές επιφυλάξεις και 5 εγκάρσιες επιφυλάξεις. Όλα τα ζητήματα έχουν πλέον επιλυθεί και έχουν κλείσει. Επίσης, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι από το 2010 δεν έχουν διατυπωθεί επιφυλάξεις για την Ελλάδα αναφορικά με τη Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος (ΔΥΕ).

Όσον αφορά στη μείζονα (benchmark) αναθεώρηση των Εθνικών Λογαριασμών (μία άσκηση που πραγματοποιείται κάθε 5 χρόνια), η ΕΛΣΤΑΤ έχει διαβιβάσει τα δεδομένα και η EUROSTAT αναγνώρισε την ανταπόκριση και την άριστη συνεργασία με την ομάδα Εθνικών Λογαριασμών της ΕΛΣΤΑΤ στην εν λόγω διαδικασία.

Όσον αφορά στη συμμόρφωση προς τη στατιστική νομοθεσία της ΕΕ, εξακολουθούν να υπάρχουν μερικά εκκρεμή ζητήματα συμμόρφωσης με κάποιες διαβιβάσεις δεδομένων, ιδιαίτερα για τις στατιστικές ενέργειας, καθώς και για τις στατιστικές μετανάστευσης και διεθνούς προστασίας. Η Επιτροπή συνιστά στην ΕΛΣΤΑΤ, από κοινού με τις αρμόδιες Άλλες Εθνικές Αρχές, να διευθετήσουν το ζήτημα αυτό στο άμεσο μέλλον.

Η Επιτροπή είχε υπογραμμίσει στην περσινή έκθεση τον πρωταγωνιστικό ρόλο της ΕΛΣΤΑΤ στη διοργάνωση εκδηλώσεων υψηλού επιπέδου σχετικά, μεταξύ άλλων, με τις νέες προκλήσεις που επιφέρουν η τεχνητή νοημοσύνη και οι νέες πηγές δεδομένων. Παράλληλα, η Επιτροπή πραγματοποίησε μια εις βάθος συζήτηση με την ΕΛΣΤΑΤ σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη και τις επίσημες στατιστικές. Προκειμένου να διατηρηθεί η δυναμική και να ενθαρρυνθεί η ΕΛΣΤΑΤ να υιοθετήσει μια πιο επίσημη προσέγγιση όσον αφορά στην τεχνητή νοημοσύνη, η Επιτροπή αφιερώνει ειδική ενότητα στο τέλος της παρούσας έκθεσης, με τίτλο «Ευκαιρίες και προκλήσεις από τον πιθανό αντίκτυπο της τεχνητής νοημοσύνης στις επίσημες στατιστικές».

Οι ανθρώπινοι πόροι αναδείχθηκαν σε κυρίαρχο θέμα σε όλες τις συζητήσεις της Επιτροπής κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς. Με γνώμονα την τελευταία στατιστική επισκόπηση που παρουσιάστηκε στην Επιτροπή τον Σεπτέμβριο του 2025, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι το τρέχον έτος ήταν ένα από τα σημαντικότερα ως προς τις προσλήψεις, την ανανέωση και την ενίσχυση των δεξιοτήτων του προσωπικού. Ταυτόχρονα, οι υφιστάμενες και οι αναδυόμενες προκλήσεις υπογραμμίζουν την ανάγκη για ένα σύγχρονο οργανόγραμμα, για διαρκή επένδυση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, καθώς και για ενίσχυση του σχεδιασμού για το ανθρώπινο δυναμικό. Κατά τα έτη 2023 έως και 2025, η ΕΛΣΤΑΤ προσέλαβε 99 νέους μόνιμους υπαλλήλους μέσω των διαγωνισμών του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ). Αυτοί οι νέοι υπάλληλοι αντιπροσωπεύουν μια ουσιαστική εισροή ταλέντου και αλλάζουν σημαντικά τη δημογραφική δομή της Αρχής. Όπως σημειώθηκε και νωρίτερα στην παρούσα έκθεση, για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια, η ΕΛΣΤΑΤ έχει υπαλλήλους κάτω των 30 ετών, αντιμετωπίζοντας έτσι έναν μακροχρόνιο προβληματισμό που είχε διαπιστωθεί επανειλημμένα στις εκθέσεις της Επιτροπής. Η Επιτροπή εξέτασε τους αναλυτικούς πίνακες προσωπικού που προσκόμισε η ΕΛΣΤΑΤ, οι οποίοι δείχνουν καθαρή αύξηση 4,7% στο συνολικό επίπεδο στελέχωσης, παρά τις πολυάριθμες συνταξιοδοτήσεις, και σημαντική ενίσχυση της ηλικιακής ομάδας 30-39 ετών, λόγω των νέων προσλήψεων μέσω του ΑΣΕΠ· επίσης, αξιοσημείωτη ενίσχυση της ηλικιακής ομάδας 40-49 ετών, που αντικατοπτρίζει τόσο την επαγγελματική εξέλιξη όσο και τη διατήρηση του προσωπικού· και, τέλος, μια σταδιακή μείωση στον αριθμό των υπαλλήλων άνω των 50 ετών, που αντικατοπτρίζει τη φυσική δυναμική των

συνταξιοδοτήσεων. Αυτή η δημογραφική αλλαγή είναι ιδιαίτερως σημαντική, διότι για πάνω από μία δεκαετία, η ΕΛΣΤΑΤ ήταν αντιμέτωπη με τη διπλή πρόκληση της γήρανσης του ανθρώπινου δυναμικού και των περιορισμένων ευκαιριών πρόσληψης. Η πρόσφατη εισροή νεότερων σε ηλικία επαγγελματιών συμβάλλει στη βελτίωση των τεχνικών ικανοτήτων, ενισχύει την πιθανή εσωτερική κινητικότητα και υποστηρίζει τη συνέχεια της γνώσης. Επιπλέον, η ΕΛΣΤΑΤ συνδυάζει την ανανέωση του προσωπικού της με την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης και συστηματικά παρακολουθούμενης πολιτικής επιμορφώσεων, εξασφαλίζοντας έτσι τη συνεχή επάρκεια και ικανότητα του ανθρώπινου δυναμικού της, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Κώδικα Ορθής Πρακτικής για τις Ευρωπαϊκές Στατιστικές.

Εξίσου σημαντική είναι η βελτίωση του ακαδημαϊκού προφίλ του ανθρώπινου δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ. Ο αριθμός των υπαλλήλων που κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών αυξήθηκε κατά περίπου 60%, ενώ ο αριθμός των υπαλλήλων με διδακτορικό τίτλο αυξήθηκε μέτρια αλλά σημαντικά, όσον αφορά στην ενίσχυση της μεθοδολογικής εμπειρογνομίας σε βασικούς τομείς. Το συνολικό ποσοστό των υπαλλήλων με μεταπτυχιακή εκπαίδευση βρίσκεται σήμερα στο υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων ετών. Η Επιτροπή πιστεύει ότι αυτές οι βελτιώσεις ενισχύουν άμεσα την ικανότητα της ΕΛΣΤΑΤ να αναλαμβάνει σύνθετες μεθοδολογικές εργασίες, μεταξύ άλλων στους εθνικούς λογαριασμούς, στις στατιστικές τιμών, στις στατιστικές απασχόλησης, καθώς και σε αναδυόμενους τομείς, όπως η ενσωμάτωση διοικητικών δεδομένων, η επιστήμη των δεδομένων και η τεχνητή νοημοσύνη. Ταυτόχρονα, αυτές οι εξελίξεις θα επιτρέψουν στην ΕΛΣΤΑΤ να συμμετέχει πιο ενεργά σε ερευνητικές δραστηριότητες από κοινού με άλλες Εθνικές Στατιστικές Υπηρεσίες του Ευρωπαϊκού Στατιστικού Συστήματος.

Ωστόσο, παρά την προαναφερθείσα σημαντική πρόοδο, η Επιτροπή εξακολουθεί να ανησυχεί ότι το επίπεδο στελέχωσης της ΕΛΣΤΑΤ (625 υπηρετούντες) παραμένει πολύ χαμηλότερο από τις 1.076 θέσεις που προβλέπονται στο οργανόγραμμα του 2019. Αυτό το κενό, που υπερβαίνει τα 400 άτομα, έχει σοβαρότατες επιπτώσεις στην ικανότητα της Αρχής να ασκεί επαρκώς τις συντονιστικές της υποχρεώσεις στο ΕΛΣΣ και να ανταποκρίνεται στις ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις της σύγχρονης στατιστικής παραγωγής, που συχνά καθορίζονται από τους κανονισμούς της ΕΕ.

Σημαντικά ορόσημα αποτελούν επίσης οι πρόσφατα επικαιροποιημένες πολιτικές ποιότητας και επιμόρφωσης, οι οποίες ανταποκρίνονται στις ανησυχίες που επανειλημμένα είχε εκφράσει η Επιτροπή σε προηγούμενες εκθέσεις της. Η νέα πολιτική ποιότητας αποσκοπεί στην αντιμετώπιση αρκετών διαρθρωτικών προκλήσεων: κατακερματισμένοι μηχανισμοί ελέγχου της ποιότητας· ανεπαρκής ευθυγράμμιση με το μοντέλο GSBPM· μεγάλη εξάρτηση από ad hoc ελέγχους· ανεπαρκής τεκμηρίωση των αποφάσεων που αφορούν σε θέματα ποιότητας· ανομοιόμορφη εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών της Ενιαίας Μορφής Δομής Μεταδεδομένων (SIMS) στα διάφορα πεδία· και ανάγκη για σαφέστερες αρμοδιότητες και τυποποιημένες εσωτερικές δομές. Το επικαιροποιημένο πλαίσιο παρέχει μια σαφέστερη και πιο συστηματική δομή, αναθέτοντας καθορισμένους ρόλους στους

αξιολογητές ποιότητας, στις ομάδες εσωτερικού ελέγχου και σε μια Ομάδα Ελέγχου υψηλού επιπέδου που είναι υπεύθυνη για την εποπτεία και την έγκριση. Αυτό το πολυεπίπεδο μοντέλο διακυβέρνησης αναμένεται να διασφαλίσει τόσο τη λειτουργική συνέχεια, όσο και τη στρατηγική εποπτεία. Κάθε στατιστικό πεδίο αναμένεται πλέον να υποβληθεί σε συστηματική εξέταση, που περιλαμβάνει χαρτογράφηση των στατιστικών διαδικασιών, αξιολόγηση των πηγών δεδομένων και των μεθοδολογιών, αξιολόγηση των διαδικασιών επικύρωσης, έλεγχο των πρακτικών διάχυσης, εξέταση των μέτρων προστασίας της εμπιστευτικότητας, προετοιμασία της τεκμηρίωσης SIMS και έναν τελικό έλεγχο από την ομάδα υψηλού επιπέδου. Η διαδικασία αυτή αποτελεί σημαντική εξέλιξη σε σχέση με τις προηγούμενες πρακτικές, οι οποίες βασιζόνταν σε ειδικές ανά πεδίο και συχνά ετερογενείς προσεγγίσεις. Η Επιτροπή αναγνωρίζει αυτή την αλλαγή ως θεμελιώδη βελτίωση. Οι προκλήσεις έγκεινται πλέον στην εφαρμογή της νέας πολιτικής εντός της ΕΛΣΤΑΤ και σε ολόκληρο το ΕΛΣΣ.

Ως προς την ανανεωμένη πολιτική της ΕΛΣΤΑΤ για την επιμόρφωση, η Επιτροπή παρατηρεί ότι η Αρχή θεσπίζει ένα ολοκληρωμένο και νομικά θεμελιωμένο πλαίσιο για τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη του προσωπικού της Αρχής, εξασφαλίζοντας την ευθυγράμμιση με τον Στατιστικό Νόμο 3832/2010, τον Κανονισμό (ΕΚ) 223/2009, το καταστατικό της ΕΛΣΤΑΤ και τον ΚΟΠ. Η πολιτική αυτή ισχύει για όλο το προσωπικό και προάγει μια κουλτούρα διά βίου μάθησης. Η διαρθρωτική δομή διακυβέρνησης στην οποία βασίζεται η συγκεκριμένη πολιτική είναι στιβαρή και σαφώς καθορισμένη. Ως προς το περιεχόμενο, η πολιτική επιμόρφωσης καλύπτει ένα ευρύ φάσμα τομέων κατάρτισης, όπως θέματα μεθοδολογίας και διασφάλισης ποιότητας, νομικές και διοικητικές ικανότητες, ψηφιακές δεξιότητες και δεξιότητες στην επιστήμη των δεδομένων, επικοινωνία και διάχυση πληροφόρησης, ανάπτυξη ηγετικών ικανοτήτων, καθώς και εξειδικευμένα μαθήματα προσαρμοσμένα στις ανάγκες των τμημάτων παραγωγής, των ΤΠΕ, των διοικητικών υπηρεσιών και των ομάδων μεθοδολογίας και ποιότητας. Η πολιτική δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην αποτελεσματικότητα, τη λογοδοσία και τη διεθνή συνεργασία. Προβλέπει, δε, υποχρεωτική επαναλαμβανόμενη κατάρτιση σε βασικούς τομείς, όπως η στατιστική εμπιστευτικότητα, ο ΓΚΠΔ, ο ΚΟΠ, το νομικό πλαίσιο, η δεοντολογία και η ασφάλεια των πληροφοριών. Η επιμόρφωση παρέχεται μέσω διαφόρων μεθόδων, όπως διδασκαλία στην αίθουσα με διά ζώσης παρουσία, τηλεεκπαίδευση, μεικτή μάθηση, mentoring και εκπαιδευτικές επισκέψεις, και ο αντίκτυπος της αξιολογείται συστηματικά σε τέσσερα επίπεδα: ικανοποίηση των συμμετεχόντων, απόκτηση γνώσεων, εφαρμογή στον χώρο εργασίας και αντίκτυπος στην ποιότητα των στατιστικών. Η πολιτική επιμόρφωσης αναθεωρείται ετησίως, ώστε να ανταποκρίνεται στις τεχνολογικές εξελίξεις, στις απαιτήσεις του Ευρωπαϊκού Στατιστικού Συστήματος και στα αποτελέσματα των εσωτερικών αξιολογήσεων, συμβάλλοντας έτσι στη δημιουργία ενός δυναμικού και προσανατολισμένου προς το μέλλον πλαισίου ανάπτυξης ικανοτήτων εντός της ΕΛΣΤΑΤ. Η Επιτροπή ενθαρρύνει την ΕΛΣΤΑΤ να διαθέσει τους απαραίτητους πόρους για την πλήρη εφαρμογή αυτής της φιλόδοξης και ολοκληρωμένης πολιτικής.

Χάρη στις προσπάθειες του Προέδρου της ΕΛΣΤΑΤ, η ΕΛΣΤΑΤ είναι επιλέξιμη για τη χορήγηση ειδικής ετήσιας χρηματικής ανταμοιβής (το λεγόμενο Κίνητρο Επίτευξης Δημοσιονομικών Στόχων) από το Υπουργείο Οικονομικών. Το οικονομικό αυτό κίνητρο (με την προϋπόθεση της επίτευξης των καθορισμένων στόχων) είναι παρόμοιο με τη χορήγηση ετήσιου μόνους στους υπαλλήλους του δημόσιου τομέα. Μολονότι είναι σημαντικό από οικονομική άποψη, έχει και συμβολική σημασία, καθώς υποδηλώνει ότι η ΕΛΣΤΑΤ είναι ένας από τους ελληνικούς θεσμούς που συνέβαλαν στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων της Χώρας.

4. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Όπως προαναφέρθηκε σε άλλο σημείο της παρούσας έκθεσης, οι ακόλουθες συστάσεις βασίζονται, σε μεγάλο βαθμό, σε προηγούμενες παρατηρήσεις και επαναλαμβανόμενα ζητήματα, που τώρα αναδιατυπώνονται με βάση τις πρόσφατες εξελίξεις και τις αναδυόμενες προκλήσεις.

4.1 Υιοθέτηση μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου για τις επίσημες στατιστικές

Σε αρκετές εκθέσεις, η Επιτροπή έχει υπογραμμίσει τη σημασία που έχει για την ΕΛΣΤΑΤ να υιοθετήσει και να εφαρμόσει ένα μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχέδιο για τις επίσημες στατιστικές. Ένα τέτοιο σχέδιο θα παρέχει ένα γενικό πλαίσιο προσανατολισμού για το μέλλον και θα καθοδηγεί την Αρχή στον καθορισμό των ετήσιων προτεραιοτήτων και στη λήψη στρατηγικών αποφάσεων. Το γεγονός ότι σύντομα θα αναλάβει καθήκοντα νέος Πρόεδρος της ΕΛΣΤΑΤ (βάσει αυστηρής και ανεξάρτητης διαδικασίας επιλογής) αποτελεί μία επιπλέον ευκαιρία για τη νέα ηγεσία να εκπονήσει ένα τέτοιο σχέδιο. Επιπλέον, η ΕΛΣΤΑΤ έχει ήδη αρχίσει να εργάζεται πάνω στις περισσότερες βασικές συνιστώσες του μακροπρόθεσμου σχεδιασμού, όπως η μελλοντική υποδομή πληροφορικής, ολοκληρωμένες πολιτικές ποιότητας και κατάρτισης, καθώς και ο εντοπισμός ευκαιριών, αδυναμιών και προκλήσεων, ιδίως όσον αφορά στην αξιοποίηση νέων πηγών δεδομένων και την αποτελεσματική υιοθέτηση της τεχνητής νοημοσύνης, διασφαλίζοντας παράλληλα την προστασία των προσωπικών δεδομένων και διατηρώντας την επαγγελματική της ανεξαρτησία.

Ως εκ τούτου, η Επιτροπή διατύπωσε την ακόλουθη σύσταση:

Σ1: Η γνώμη της Επιτροπής είναι ότι η ΕΛΣΤΑΤ θα πρέπει να υιοθετήσει ένα μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχέδιο για τις επίσημες στατιστικές. Μετά την υιοθέτησή του, το σχέδιο θα πρέπει να κοινοποιηθεί εντός του ΕΛΣΣ και να δημοσιευτεί στον ιστότοπο της Αρχής.

4.2 Βελτίωση του συντονισμού και της συνεργασίας

Προκειμένου να συνεχιστεί η θετική δυναμική στον συντονισμό του ΕΛΣΣ, η ΕΛΣΤΑΤ θα πρέπει: να διατηρήσει (και, εάν χρειαστεί, να θεσπίσει και νέους) δομημένους μηχανισμούς παρακολούθησης μετά τις ημερίδες ανάλυσης SWOT και τις συναντήσεις συντονισμού· να παρέχει επικαιροποιημένα εργαλεία και πρότυπα τεκμηρίωσης· να διασφαλίζει ότι οι Άλλες Εθνικές Αρχές εφαρμόζουν με συνέπεια τις αρχές του ΚΟΠ· και να συνεχίσει τις στοχευμένες προσπάθειες ανάπτυξης ικανοτήτων και την αμφίδρομη υποστήριξη, όπου χρειάζεται. Η εισαγωγή απλουστευμένων Επιθεωρήσεων Ομοτίμων και η χρήση μιας επικαιροποιημένης διαδικασίας πιστοποίησης σε όλο το ΕΛΣΣ έχουν προσδιοριστεί από την Επιτροπή ως αποτελεσματικά εργαλεία προς εξέταση.

Ένα σημαντικό μέσο για τη βελτίωση της συνεργασίας και τη διασφάλιση της συμμόρφωσης είναι η διαδικασία πιστοποίησης, όπως ορίζεται στον Στατιστικό Νόμο. Η ΕΛΣΤΑΤ συνεργάζεται στενά με τις Άλλες Εθνικές Αρχές και τους άλλους φορείς του ΕΛΣΣ προκειμένου να διασφαλίσει την πλήρη γνώση και κατανόηση του πλαισίου πιστοποίησης. Για τον σκοπό αυτόν, έχει αναπτυχθεί και διανεμηθεί ένα ειδικό εγχειρίδιο πιστοποίησης, που προβλέπει μια σαφώς καθορισμένη, τυποποιημένη διαδικασία. Αυτές οι προσπάθειες έχουν συμβάλει στην επίτευξη σημαντικής προόδου από πολλούς φορείς όσον αφορά στην εκπλήρωση των αρχικών απαιτήσεων και των βασικών οροσήμων της διαδικασίας πιστοποίησης.

Ωστόσο, η εμπειρία έχει δείξει ότι κατά την εφαρμογή της διαδικασίας ενδέχεται να προκύψουν δυσκολίες, οι οποίες ίσως επιβραδύνουν τη συνολική πρόοδο. Ως εκ τούτου, είναι ίσως απαραίτητο να επανεξεταστεί και να αναθεωρηθεί η υφιστάμενη διαδικασία πιστοποίησης, με την εισαγωγή μιας πιο σταδιακής ή κλιμακωτής προσέγγισης, που θα αντανακλά καλύτερα τα διαφορετικά επίπεδα προόδου που έχουν επιτύχει οι φορείς.

Σε αυτό το πλαίσιο, και προκειμένου να ενισχυθεί η συμμόρφωση των Άλλων Εθνικών Αρχών και άλλων φορέων του ΕΛΣΣ με τις αρχές του ΚΟΠ, η Επιτροπή διατύπωσε τις δύο ακόλουθες συστάσεις:

Σ2: Η ΕΛΣΤΑΤ θα πρέπει να θεσπίσει ένα πρόγραμμα τακτικών απλουστευμένων Επιθεωρήσεων Ομοτίμων για τις Άλλες Εθνικές Αρχές, με στόχο την ενίσχυση της συμμόρφωσής τους προς τις αρχές του ΚΟΠ.

Σ3: Προκειμένου να επεκταθεί η τήρηση του ΚΟΠ και σε άλλους φορείς του ΕΛΣΣ, η Αρχή θα πρέπει να επανεξετάσει και να αναθεωρήσει την υφιστάμενη διαδικασία πιστοποίησης.

4.3 επικαιροποίηση και εκσυγχρονισμός του οργανογράμματος της ΕΛΣΤΑΤ

Η ΕΛΣΤΑΤ θα πρέπει να θέσει ως προτεραιότητά της την αναθεώρηση του οργανογράμματος του 2019, ώστε αυτό να αντικατοπτρίζει τις φιλοδοξίες για ευρύτερη χρήση ψηφιακών εργαλείων και τεχνολογιών, σύγχρονα προφίλ θέσεων εργασίας (π.χ. data engineering, διακυβέρνηση στον τομέα της πληροφορικής, τεχνητή νοημοσύνη, επιστήμη δεδομένων), τις επιχειρησιακές ανάγκες του Στατιστικού Προγράμματος 2025-2028, καθώς και τα προφίλ δεξιοτήτων του νεοπροσληφθέντος προσωπικού. Ταυτόχρονα, ένα σύγχρονο οργανόγραμμα θα συμβάλει στη βελτίωση της κινητικότητας, στην παρακίνηση του προσωπικού, σε πιο ξεκάθαρες κατηγορίες θέσεων εργασίας, σε μια καλύτερη κατανομή των πόρων και, εν γένει, σε βελτιωμένο προγραμματισμό αναφορικά με το ανθρώπινο δυναμικό.

Σ4: Η Επιτροπή ενθαρρύνει την ΕΛΣΤΑΤ να επικαιροποιήσει το οργανόγραμμά της, ώστε αυτό να αντικατοπτρίζει τον μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό της Αρχής, τον πολυετή στατιστικό προγραμματισμό της και τα ανανεωμένα προφίλ δεξιοτήτων του προσωπικού της.

4.4 Επιτάχυνση και παγίωση της εφαρμογής επικαιροποιημένων πολιτικών ποιότητας και κατάρτισης

Η Επιτροπή εκτίμησε την πρόοδο που έχει σημειώσει η ΕΛΣΤΑΤ στους δύο αυτούς τομείς, δηλαδή στην ανάπτυξη ολοκληρωμένων και επικαιροποιημένων πολιτικών ποιότητας και κατάρτισης. Οι προκλήσεις βρίσκονται πλέον στις επόμενες φάσεις, δηλαδή στην αποτελεσματική εφαρμογή, την πιλοτική υλοποίηση, τη συστηματική παρακολούθηση και την περιοδική επανεξέταση των πολιτικών αυτών. Θα πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ότι και τα δύο αυτά είδη πολιτικών προϋποθέτουν επαρκείς και διαρκείς πόρους προκειμένου να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητές τους και να επιτευχθούν μετρήσιμες βελτιώσεις στη στατιστική ποιότητα και την οργανωτική ικανότητα. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή διατύπωσε τις ακόλουθες συστάσεις:

Σ5: Προκειμένου να διατηρηθεί η πρόοδος στην επικαιροποιημένη πολιτική ποιότητας της ΕΛΣΤΑΤ, η Επιτροπή συμβουλεύει την Αρχή να επιταχύνει την εφαρμογή της, εξασφαλίζοντας επαρκή διάθεση οικονομικών και ανθρώπινων πόρων.

Σ6: Προκειμένου να εδραιωθεί η πρόοδος που έχει επιτευχθεί στην ανάπτυξη και τη δρομολόγηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής κατάρτισης, η Επιτροπή συνιστά στην Αρχή να επιταχύνει την εφαρμογή της, εξασφαλίζοντας επαρκή διάθεση οικονομικών και ανθρώπινων πόρων.

4.5 Επέκταση της χρήσης διοικητικών δεδομένων και ενίσχυση της συνεργασίας με παρόχους διοικητικών δεδομένων

Παρά την τεράστια πρόοδο που έχει σημειώσει η ΕΛΣΤΑΤ στον τομέα αυτόν, η Επιτροπή πιστεύει ότι η ΕΛΣΤΑΤ θα πρέπει να συνεχίσει να εμβαθύνει τη συνεργασία της με τα υπουργεία και τους δημόσιους φορείς που παρέχουν διοικητικά δεδομένα, με ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση της διαλειτουργικότητας, την ενίσχυση της τεκμηρίωσης των μεταδεδομένων, την προώθηση τυποποιημένων μορφοτύπων δεδομένων, τη διασαφήνιση των αρμοδιοτήτων για τη διακυβέρνηση των δεδομένων, και την ενίσχυση των νομικών και επιχειρησιακών πλαισίων για την ανταλλαγή δεδομένων. Τα διοικητικά δεδομένα αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία για τη σημερινή στατιστική παραγωγή· οι αδυναμίες σε αυτόν τον τομέα μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την ποιότητα, τη συνάφεια και την εγκαιρότητα των επίσημων στατιστικών.

Σ7: Προκειμένου να διατηρηθεί η δυναμική που έχει δημιουργηθεί, η ΕΛΣΤΑΤ θα πρέπει να συνεχίσει να επεκτείνει τη χρήση διοικητικών δεδομένων και να ενισχύσει τη συνεργασία με τα υπουργεία και άλλους φορείς που παρέχουν διοικητικά δεδομένα.

4.6 Βελτίωση των βασικών γνώσεων σχετικά με τα στατιστικά δεδομένα και δραστηριότητες προσέγγισης των χρηστών

Η Επιτροπή έχει υπογραμμίσει επανειλημμένα το εξαιρετικό έργο της ΕΛΣΤΑΤ όσον αφορά στις δραστηριότητες εξοικείωσης με τα στατιστικά δεδομένα και στην υποστήριξη των χρηστών αυτών. Ωστόσο, με βάση τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από συναντήσεις με χρήστες, υπάρχει μια ολοένα αυξανόμενη ζήτηση για ένα ευρύ φάσμα βελτιωμένων και ενισχυμένων υπηρεσιών, όπως μεθοδολογικές σημειώσεις για σύνθετους δείκτες, μεγαλύτερη σαφήνεια σχετικά με τις πολιτικές αναθεώρησης, δυνατότητα πλοήγησης και διαθεσιμότητα μεταδεδομένων στον ιστότοπο, καθώς και επικοινωνία μέσω εκδηλώσεων για χρήστες, τεχνικών ενημερώσεων και διαδικτυακών εργαλείων. Οι βελτιώσεις αυτές ενδυναμώνουν την εμπιστοσύνη, υποστηρίζουν την κατανόηση από τα ΜΜΕ και ενισχύουν την αντίληψη του κοινού για τις επίσημες στατιστικές.

Σ8: Προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχεια στην ικανοποίηση των προσδοκιών των χρηστών, η Επιτροπή ενθαρρύνει την ΕΛΣΤΑΤ να ενισχύσει τις δραστηριότητές της για τη στατιστική παιδεία και για την προσέγγιση των χρηστών.

5. ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΙΘΑΝΟ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΗΜΕΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ

Η ενότητα που ακολουθεί είναι μια ειδική επισήμανση ενός σημαντικού αναδυόμενου ζητήματος που η Επιτροπή θεωρεί ότι έχει ιδιαίτερη σημασία για το μέλλον των επίσημων στατιστικών

Η τεχνητή νοημοσύνη δεν είναι πλέον ένα περιφερειακό θέμα για τις επίσημες στατιστικές· έχει γίνει κεντρικός στρατηγικός προβληματισμός για κυβερνήσεις, διεθνείς οργανισμούς και Εθνικές Στατιστικές Υπηρεσίες. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι τα οικοσυστήματα δεδομένων γίνονται όλο και πιο περίπλοκα και οι αποφάσεις για τη χάραξη πολιτικών εξαρτώνται όλο και περισσότερο από έγκαιρες, αξιόπιστες και λεπτομερείς πληροφορίες.

Πρωτοβουλίες της Eurostat όπως το πρόγραμμα AIML4OS, σε συνδυασμό με άλλες προσπάθειες σε διεθνές επίπεδο όπως τα PARIS21, UNECE και Open Data Watch, επιβεβαιώνουν ότι η τεχνητή νοημοσύνη αποτελεί τόσο μια ευκαιρία για μετασχηματισμό, όσο και μια πρόκληση για τη διακυβέρνηση.

Η τεχνητή νοημοσύνη επαναπροσδιορίζει τα όρια του τι είναι δυνατόν: πλουσιότερες πηγές δεδομένων, ταχύτεροι κύκλοι παραγωγής, όλο και πιο δυναμικοί δείκτες και νέες μορφές συνεργασίας με τους πολίτες και τους υπευθύνους χάραξης πολιτικής. Ταυτόχρονα, αυτές οι εξελίξεις έχουν σοβαρό αντίκτυπο στη διαφάνεια, τη λογοδοσία, την προστασία των δεδομένων, την ηθική χρήση των δημογραφικών πληροφοριών και την εμπιστοσύνη του κοινού. Η χάραξη πολιτικής σε αυτόν τον τομέα πρέπει επομένως να λαμβάνει υπόψη όχι μόνο την τεχνική σκοπιμότητα, αλλά και τη θεσμική ικανότητα, τις δομές διακυβέρνησης και τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα.

5.1 Στρατηγικές ευκαιρίες όσον αφορά στην τεχνητή νοημοσύνη στο πεδίο των επίσημων στατιστικών

Η τεχνητή νοημοσύνη επιτρέπει στα στατιστικά συστήματα να ανταποκρίνονται στις ανάγκες χάραξης πολιτικής με νέα επίπεδα ταχύτητας, βάθους και ακρίβειας. Μία από τις σημαντικότερες ευκαιρίες έγκειται στη διαφοροποίηση των πηγών άντλησης των δεδομένων. Οι παραδοσιακές έρευνες και απογραφές, αν και θεμελιακής σημασίας, συχνά δυσκολεύονται να αποτυπώσουν τις ταχέως εξελισσόμενες κοινωνικές και οικονομικές δυναμικές. Η ενσωμάτωση δορυφορικών εικόνων, δικτύων αισθητήρων, διοικητικών αρχείων και δεδομένων ψηφιακής ανίχνευσης με τη βοήθεια της τεχνητής νοημοσύνης επιτρέπει στις Εθνικές Στατιστικές Υπηρεσίες να παράγουν δείκτες η δημιουργία των οποίων στο παρελθόν ήταν υπερβολικά δαπανηρή, πολύ αργή ή πάρα πολύ περίπλοκη.

Σε επιχειρησιακό επίπεδο, η τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνει την εσωτερική λειτουργία των στατιστικών συστημάτων. Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να αυτοματοποιήσει πολλά στάδια

του κύκλου της παραγωγής στατιστικών – ταξινόμηση, κωδικοποίηση, εκτίμηση, εντοπισμός ασυνεπειών, σύνδεση εγγραφών και επικαιροποίηση των μεθοδολογικών ρουτινών.

Αυτές οι εξελίξεις δίνουν τη δυνατότητα στις Εθνικές Στατιστικές Υπηρεσίες να ανακατανέμουν την τεχνογνωσία του ανθρώπινου δυναμικού τους από συνήθεις μηχανικές εργασίες ρουτίνας στη μεθοδολογική καινοτομία, στην ανάλυση και στη διασφάλιση της ποιότητας. Η πρωτοβουλία AIML4OS της Eurostat υποστηρίζει αυτή τη δυναμική δημιουργώντας επαναχρησιμοποιούμενα μοντέλα και κοινές υποδομές που μειώνουν την αλληλοεπικάλυψη και επιταχύνουν την ανάπτυξη των δυνατοτήτων της τεχνητής νοημοσύνης σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Η τεχνητή νοημοσύνη συμβάλλει επίσης στη βελτίωση του αναλυτικού βάθους και της ερμηνευτικής αξίας των στατιστικών. Η μηχανική μάθηση δίνει τη δυνατότητα, μέσα σε μεγάλα σύνολα δεδομένων, να εντοπίζονται πολύπλοκα μοτίβα, τα οποία οι παραδοσιακές μέθοδοι ενδέχεται να παρέβλεπαν. Επιπλέον, οι τεχνικές επεξεργασίας φυσικών γλωσσών επιτρέπουν στις στατιστικές υπηρεσίες να καθιστούν τα αποτελέσματά τους πιο προσβάσιμα στους υπευθύνους χάραξης πολιτικής και στο κοινό. Τα εργαλεία που μπορούν να δημιουργούν περιλήψεις, νοηματικές επεξηγήσεις και διαδραστικές αφηγήσεις συμβάλλουν στην ανάπτυξη μιας πιο ενεργού και ενημερωμένης κοινότητας χρηστών. Η άνοδος της τεχνητής νοημοσύνης με δυνατότητα επεξήγησης (explainable Artificial Intelligence – XAI) υποστηρίζει επίσης τη χρήση συστημάτων μηχανικής μάθησης (machine learning – ML) στη λήψη κρίσιμων αποφάσεων, διασφαλίζοντας ότι τα αποτελέσματα των μοντέλων μπορούν να ερμηνευθούν, να αιτιολογηθούν και να επικοινωνηθούν με σαφήνεια.

Μία περαιτέρω ευκαιρία αφορά στην ανάπτυξη θεσμικών ικανοτήτων και τη συνεργασία. Η υιοθέτηση της τεχνητής νοημοσύνης είναι πιο επιτυχής όταν εντάσσεται σε πλαίσια συνεργασίας που φέρνουν σε επαφή στατιστικούς, επιστήμονες δεδομένων, υπευθύνους χάραξης πολιτικής, μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας και διεθνείς οργανισμούς. Αυτές οι συμπράξεις συμβάλλουν στη διάδοση της εμπειρογνωμοσύνης, προάγουν την εναρμόνιση της μεθοδολογίας, υποστηρίζουν τη μάθηση μέσω συνεργασίας και μειώνουν το κόστος εφαρμογής.

5.2 Αναδυόμενες προκλήσεις

Παρότι είναι σημαντικές οι δυνατότητες της τεχνητής νοημοσύνης, η υπεύθυνη υιοθέτησή της προϋποθέτει την αντιμετώπιση μιας σειράς προκλήσεων στη χάραξη πολιτικής που ξεπερνούν τα όρια της τεχνικής εφαρμογής. Η πρώτη και ίσως πιο σύνθετη πρόκληση αφορά στη διακυβέρνηση των δεδομένων. Καθώς οι Εθνικές Στατιστικές Υπηρεσίες βασίζονται όλο και περισσότερο σε δεδομένα που παράγονται εκτός του άμεσου ελέγχου τους –όπως δεδομένα από πλατφόρμες, εμπορικά σύνολα δεδομένων ή στοιχεία από αισθητήρες–, είναι υποχρεωμένες να διαχειριστούν ζητήματα ποιότητας, προέλευσης, νόμιμης πρόσβασης,

συνέχειας της παροχής και αντιπροσωπευτικότητας. Οι μεταβολές στα χαρακτηριστικά των συνόλων δεδομένων με την πάροδο του χρόνου απειλούν τη συγκρισιμότητα και τη μακροπρόθεσμη σταθερότητα των δεικτών. Χωρίς σαφή πλαίσια διακυβέρνησης για την αξιολόγηση των πηγών, την παρακολούθηση των μεταβολών και την τεκμηρίωση των περιορισμών, οι στατιστικές που είναι προϊόν τεχνητής νοημοσύνης ενέχουν τον κίνδυνο να υπονομεύσουν τη συνέπεια, από την οποία εξαρτάται άμεσα η χάραξη πολιτικών.

Θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη ηθικά ζητήματα και ζητήματα δικαιοσύνης. Τα μοντέλα τεχνητής νοημοσύνης είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στη μεροληψία που ενυπάρχει στα δεδομένα με τα οποία εκπαιδεύονται και, όταν χρησιμοποιούνται για επίσημες στατιστικές, αυτές οι μεροληψίες ενδέχεται να επηρεάσουν σε δυσανάλογο βαθμό τις ευάλωτες ομάδες. Οι κίνδυνοι εντείνονται σε περιπτώσεις που αφορούν σε δημογραφικά δεδομένα, όπου διασταυρώνονται η προστασία των προσωπικών δεδομένων, η ορατότητα των ομάδων και οι αλγοριθμικές διακρίσεις. Υπάρχει πάντα ένα είδος διελκυστίνδας μεταξύ της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και της διασφάλισης ότι οι πληθυσμιακές ομάδες εκπροσωπούνται επαρκώς ώστε να είναι δυνατή μια ακριβοδίκαιη αξιολόγηση. Επομένως, είναι σημαντικό να θεσπιστούν μηχανισμοί που προωθούν την υπεύθυνη πρόσβαση στα δεδομένα, διατηρώντας παράλληλα τη συμμόρφωση με τους κανονισμούς περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων και τις εγγυήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ένας τρίτος τομέας που προκαλεί ανησυχία αφορά στην εμπιστοσύνη του κοινού. Η διάδοση περιεχομένου που παράγεται από τεχνητή νοημοσύνη στο διαδίκτυο έχει συμβάλει σε μια ευρύτερη διάβρωση της εμπιστοσύνης στις ψηφιακές πληροφορίες. Εάν τα εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ή την ερμηνεία επίσημων στατιστικών χωρίς επαρκή διαφάνεια, υπάρχει ο κίνδυνος οι πολίτες και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικών να αμφισβητήσουν τη νομιμότητα των στατιστικών αποτελεσμάτων. Οι Εθνικές Στατιστικές Υπηρεσίες πρέπει επομένως να υιοθετούν στρατηγικές επικοινωνίας που να εξηγούν με σαφήνεια πότε χρησιμοποιείται τεχνητή νοημοσύνη, πώς συμβάλλει στη στατιστική διαδικασία και ποιες δικλίδες ασφαλείας κατοχυρώνουν την ακρίβεια και την αμεροληψία. Η διαφάνεια, η αυστηρή τεκμηρίωση και η ορατή ανθρώπινη εποπτεία είναι απαραίτητες για τη διατήρηση του κοινωνικού συμβολαίου μεταξύ των στατιστικών υπηρεσιών και του κοινού.

Η θεσμική ικανότητα αποτελεί άλλη μία κομβική πρόκληση. Η ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης απαιτεί προηγμένες δεξιότητες στους τομείς της μηχανικής μάθησης, της επεξεργασίας δεδομένων (data engineering), της διαχείρισης μεταδεδομένων, του υπολογιστικού νέφους και της κυβερνοασφάλειας – ικανότητες που πολλές ΕΣΥ δεν διαθέτουν ακόμη. Οι περιορισμένοι πόροι δημιουργούν κινδύνους ασύμμετρης υιοθέτησης, με πιθανό αποτέλεσμα τη μεγέθυνση των παγκόσμιων στατιστικών ανισοτήτων. Η PARIS21 προειδοποιεί ότι, χωρίς διαρκείς επενδύσεις στην ανάπτυξη ικανοτήτων, τα οφέλη της τεχνητής νοημοσύνης ενδέχεται να συσσωρευτούν δυσανάλογα σε χώρες με ήδη μεγαλύτερους τεχνολογικούς πόρους.

Οι κανονιστικές υποχρεώσεις και οι υποχρεώσεις συμμόρφωσης περιπλέκουν περαιτέρω το ζήτημα. Οι πρωτοβουλίες τεχνητής νοημοσύνης πρέπει να ευθυγραμμίζονται όχι μόνο με τα πρότυπα προστασίας δεδομένων και εμπιστευτικότητας, αλλά και με τους αναδυόμενους κανονισμούς που αφορούν ειδικά στην τεχνητή νοημοσύνη. Εδώ περιλαμβάνονται: η αξιολόγηση των κινδύνων έμμεσων ταυτοποιήσεων, η εφαρμογή αξιόπιστων μεθόδων ανωνυμοποίησης, η διασφάλιση της ελεγχιμότητας των μοντέλων και η διατήρηση τεκμηρίωσης για δημόσια λογοδοσία.

5.3 Συμπεράσματα

Η τεχνητή νοημοσύνη προσφέρει πρωτόγνωρες δυνατότητες για την ενίσχυση των επίσημων στατιστικών συστημάτων, τη βελτίωση της συνάφειας, της επικαιρότητας και της αναλυτικής τους ικανότητας. Ωστόσο, τα οφέλη αυτά δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς ισχυρή διακυβέρνηση, διαφανή επικοινωνία, αυστηρές εγγυήσεις και διαρκή επένδυση σε δεξιότητες και υποδομές. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να αναγνωρίσουν την τεχνητή νοημοσύνη όχι ως μια απλή τεχνική αναβάθμιση, αλλά ως μια θεσμική μεταμόρφωση, που επηρεάζει την εμπιστοσύνη, τη λογοδοσία και τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των εθνικών συστημάτων δεδομένων. Με υπεύθυνη διακυβέρνηση και διεθνή συνεργασία, η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να ενισχύσει την ικανότητα των επίσημων στατιστικών να διαμορφώνουν τις δημόσιες αποφάσεις και να υποστηρίζουν την κοινωνική πρόοδο σε έναν κόσμο που κατευθύνεται ολοένα και περισσότερο από τα δεδομένα.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι η τεχνητή νοημοσύνη θα πρέπει να αντικατοπτρίζεται σε κάθε μελλοντικό οργανόγραμμα της ΕΛΣΤΑΤ, με κατανομή επαρκών πόρων. Σταδιακά, η τεχνητή νοημοσύνη θα πρέπει να ενσωματωθεί στην εταιρική κουλτούρα της Αρχής και να εφαρμοστεί, όπως κάθε άλλη μετασχηματιστική εξέλιξη, στις επίσημες στατιστικές.

Παράρτημα 1

Πληροφορίες για τα μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής Ορθής Πρακτικής

- Μιχαήλ Σκαλιώτης, πρώην Επικεφαλής της Ομάδας Έργου για τα Μαζικά Δεδομένα (Task Force – Big Data) της Eurostat, ορισθείς από την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat), Πρόεδρος της Επιτροπής
- Ελένη Μπήτρου, Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Υποστήριξης Βουλευτών της Βουλής των Ελλήνων, ορισθείσα από τη Βουλή των Ελλήνων, Μέλος της Επιτροπής
- Marjo Bruun, πρώην Γενική Διευθύντρια της Στατιστικής Υπηρεσίας της Φινλανδίας, ορισθείσα από τον Ευρωπαϊκό Συμβουλευτικό Φορέα για τη Διακυβέρνηση στον τομέα της Στατιστικής (ESGAB), Μέλος της Επιτροπής
- Marina Gandolfo, Προϊσταμένη Διεθνών Υποθέσεων της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ιταλίας, ορισθείσα από την Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Στατιστικού Συστήματος (ESSC), Μέλος της Επιτροπής
- Κωνσταντίνος Λαμπρινουδάκης, Καθηγητής, Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, ορισθείς από την Ελληνική Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, Μέλος της Επιτροπής

Παράρτημα 2

Κατάλογος ενδιαφερομένων μερών που προσκλήθηκαν στην Επιτροπή

Άλλες Εθνικές Αρχές

- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ)
Στατιστικός Επικεφαλής
- Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ)
Στατιστικός Επικεφαλής
- Υπουργείο Εσωτερικών
Στατιστικός Επικεφαλής

Βασικοί Χρήστες

- ΜΜΕ
Bloomberg Greece
Ελεύθερος Τύπος, καθημερινή εφημερίδα
Κρητική Επιθεώρηση, τοπική εφημερίδα της Κρήτης

Γενική Διεύθυνση ESTAT

- Προϊστάμενος Directorate B: Standards; Dissemination; Cooperation in the European Statistical System

Περιφερειακές Υπηρεσίες Στατιστικής

- Προϊστάμενος ΠΥΣ Ρεθύμνου